

Damon Galgut

LA PROMESA

Traducció Àfrica Rubiés Mirabet

Premi
Booker
2021

Editorial **LES HORES**

LA PROMESA

Damon Galgut
LA PROMESA

Traducció d'Àfrica Rubiés Mirabet

Editorial **LES HORES**

Títol original: The promise
Autor: Damon Galgut

Primera edició: setembre 2022

Copyright © Damon Galgut 2021
© de la traducció: Àfrica Rubiés Mirabet
© de l'edició: Editorial Les Hores S.L.

www.editorialleshores.com
hola@editorialleshores.com

Maquetació: Dan Monells
Disseny de col·lecció: Mireia Luna. Natural www.designisnatural.com
Disseny de la coberta: Octavi Gil Pujol
© de les fotos de la coberta: Iuliia Burmistrova / iStock
Impressió: Estugraf Impresores S.L. (Madrid)

Dipòsit legal: B 13022-2022
ISBN: 978-84-123981-6-8

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Les Hores forma part de l'Associació d'Editorials Independents

Tots els drets reservats.

Queda prohibida la reproducció total o parcial d'aquest llibre mitjançant qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright.

LA PROMESA

Aquest matí he conegut una dona que tenia el nas d'or. Anava en un Cadillac, amb un mico entre els braços. El seu xofer ha aturat el cotxe i ella m'ha dit: —Vostè és Fellini? —I amb una veu metàl·lica ha continuat:— Per què en les seves pel·lícules no apareix ni tan sols una persona que sigui normal?

FEDERICO FELLINI

*Per a l'Antonio i en Petruchio, per la seva bona feina
com a agents, la cuina i els viatges compartits.*

MA

L'INSTANT QUE L'ALTAVEU metàl·lic pronuncia el seu nom, l'Amor sap que ja ha succeït. Tot el dia que està d'un humor crispat i amb mal de cap, gairebé com si li haguessin donat una notícia mentre dormia però no recordés de què es tractava. Un senyal o una imatge, just per sota la superfície. Problemes en les profunditats. Foc subterrani.

Però quan sent les paraules en veu alta, no se les creu. Tanca els ulls i nega amb el cap. No, no. No pot ser cert el que li acaba de dir la seva tia. No s'ha mort ningú. Només és una paraula. Contempla aquesta paraula estesa damunt la taula com un insecte potes enlaire, sense cap explicació.

Això passa al despatx de la senyoreta Starkey, on l'altaveu li ha dit que anés. L'Amor ha estat esperant aquest moment tant de temps, se l'ha imaginat tantes vegades, que semblava ja un fet. Però ara que el moment ha arribat de debò, sent com si fos una cosa distant, com entre somnis. No ha passat, no en la realitat. I especialment no li ha passat a la Ma, que sempre, sempre estarà viva.

Em sap greu, torna a dir la senyoreta Starkey mentre amaga les seves dentotes darrere els llavis prims i premuts. Hi ha noies que diuen que la Miss Starkey és lesbiana, però resulta difícil imaginar-se-la fent res sexi amb ningú. O potser ho va fer una vegada i des d'aleshores sent un fàstic

permanent. És una pena que tots nosaltres hem de suportar, afegeix amb veu seriosa, mentre la Tannie Marina, tremolosa, s'eixuga amb delicadesa els ulls amb un mocador de paper, encara que sempre ha menyspreat la Ma i no li importa gens si s'ha mort o no.

La tia de l'Amor l'acompanya a baix i s'espera a fora mentre l'Amor torna a la residència per fer la maleta. Fa set mesos que hi viu, esperant que passés el que no ha passat, i en tot moment ha detestat aquestes habitacions llargues i fredes amb terra de linòleum, però ara que ha de marxar no vol. L'únic que té ganes de fer és estirar-se al llit, adormir-se i no tornar-se a despertar mai més. Com la Ma? No, no com la Ma, perquè la Ma no està adormida.

A poc a poc, col·loca la seva roba dintre la maleta i després l'arrossega fins al davant de l'edifici principal de l'internat, on la seva tia s'està palplantada contemplant l'estany de peixos. Aquest està molt gros, diu mentre assenyala les profunditats de l'estany, havies vist mai un carpí tan gros? I l'Amor diu que no, tot i que no veu el peix que li assenyala la seva tia i, en qualsevol cas, res de tot això és real.

Quan l'Amor entra al Toyota Cressida tampoc és real, i mentre baixen com si flotessin pel sinuós camí d'entrada de l'escola, el que veu des de la finestreta és un somni. Les xirlandes estan totes florides, i les flors d'un color lila intens resulten estridents i estranyes. La seva pròpia veu ressona com un eco, com si fos algú altre qui parlés, i quan en arribar a l'entrada principal giren cap a la dreta en lloc de l'esquerra, se sent a ella mateixa preguntant cap a on van.

Cap a casa meva, diu la seva tia. Anem a buscar l'oncle Ockie. Ahir al vespre vaig haver de sortir corrent quan va passar... quan va passar això.

(No va passar.)

La Tannie Marina fa una llambregada de costat amb els seus ulls petits i envoltats de rímel, però la nena no reacciona. La decepció de la dona més gran és gairebé palpable, com un pet que et tires en secret. Hauria pogut enviar en Lexington a l'escola perquè recollís l'Amor, però en lloc d'això hi ha anat personalment, perquè vol ser útil en moments crítics, com tothom sap. Darrere la seva cara rodona maquillada a l'estil kabuki, està sempre pendent de situacions dramàtiques, de les xafarderies i de l'espectacle barat. Una cosa és el vessament de sang i les traïcions per la tele, però ara la vida li ha servit en safata una oportunitat real i emocionant. La terrible notícia pronunciada en públic, davant de la directora! Però la seva neboda, aquest sac de greix inútil, amb prou feines ha dit res. Realment, aquesta nena té alguna cosa que no li funciona, la Marina ja s'hi ha fixat anteriorment. Segons ella, la culpa és d'aquell llamp. *Ag*, quina llàstima, després d'allò ja no va tornar a ser la mateixa.

Agafa't un bescuit, li diu la seva tia amb brusquedat. Són al seient del darrere.

Però l'Amor no vol cap bescuit. No té gana. La Tannie Marina sempre està fent coques i pastissos i després intenta encolomar-los als altres. La seva germana, l'Astrid, diu que és perquè així no serà l'única en estar grassa, i és veritat que la seva tia ha publicat dos llibres de receptes de lllaminadures per berenar, populars entre un tipus determinat de dona blanca i de certa edat, que últimament es veuen per tot arreu.

Bé, reflexiona la Tannie Marina, aquesta nena com a mínim és de tracte fàcil: no t'interromp ni et replica, i fa la impressió que t'està escoltant, que és l'únic que cal fer. El trajecte des de l'escola fins a on viuen els Laubscher, a Menlo Park, no és gaire llarg, però avui el temps es fa etern i la Tannie Marina no para de xerrar tota l'estona en un

afrikaans emotiu, amb una veu greu com si et fes confiança, plena de diminutius, fins i tot si les seves raons no tenen res de benèvoles. Parla del tema de sempre, que la Ma va trair tota la família canviant de religió. Millor dit, retornant a la seva antiga religió. Per tornar a ser jueva! La tia de l'Amor n'ha parlat a bastament durant l'últim mig any, des que la Ma es va posar malalta, però poca cosa hi pot fer, l'Amor. Només és una nena, no té cap mena de poder i, en qualsevol cas, quin problema hi ha a tornar a la teva religió si és el que vols?

Intenta no sentir la xerrameca i concentrar-se en alguna altra cosa. La seva tia porta uns guants blancs i diminuts de golf mentre condueix, una cursileria que ha tret qui sap d'on, o potser ho fa per por dels gèrmens, i l'Amor fixa la vista en les formes pàl·lides de les mans de la tia mentre es mouen damunt del volant. Si es pot concentrar en aquestes mans, en la forma que tenen amb els dits curts i rabassuts, no haurà de sentir el que diu la boca que hi ha més amunt de les mans, i aleshores el que digui no serà veritat. L'única cosa certa són les mans, i jo mirant-me-les.

... S'ha de dir que la teva mare va deixar l'Església Reformada Neerlandesa i va tornar a això del judaisme només per rancúnia contra el meu germanet... Ho ha fet perquè no l'enterrin a la granja, al costat del seu marit, aquest és el motiu real... Hi ha una manera correcta i una manera incorrecta, i sento dir-te que la teva mare va escollir la incorrecta... De qualsevol manera, sospira la Tannie Marina quan arriben a casa, confiem que Déu la perdoni i que ara descansi en pau.

Aparquen al camí d'entrada sota el tendal amb precioses ratlles verdes, liles i taronges. Més enrere, com si fos un diorama de la Sud-àfrica blanca, hi ha el bungalou suburbà, amb teulada metàl·lica i fet d'obra vista vermellosa, envoltat

d'una rasa amb un jardí esblanqueït. Una estructura per enfilars'hi, solitària en el tros de gespa amarronada. Una font de ciment per a ocells, una caseta de fusta i un gronxador fet a partir de la meitat d'un pneumàtic de camió. On potser vosaltres també vàreu créixer. On va començar tot.

L'Amor segueix la seva tia cap a la porta de la cuina. Camina sense trepitjar del tot el terra, a uns quants centímetres per damunt d'aquest, amb un buit vertiginós entre ella i les coses. A dins, l'Oom Ockie s'està preparant un brandi amb coca-cola, el segon que es fa aquest matí. Fa poc que s'ha jubilat de la seva feina de funcionari com a delineant a la Direcció d'Aigües i passa els dies apàticament. Quan la seva dona li fum la bronca, es posa en actitud d'atenció culpable, xuclant-se el bigoti tacat de nicotina. Ha tingut prou hores per vestir-se com cal, però encara porta pantalons de xandall, una samarreta de golf i xanquetes. És un home rabassut, porta els cabells esparsos pentinats cap a un costat cobrint-li la calba, gràcies a la brillantina Brylcreem. Abraça l'Amor d'una manera enganxifosa, en un moment incòmode per a tots dos.

Em sap greu això de la teva mare, diu.

No passa res, diu l'Amor, i immediatament es posa a plorar. Li tindrà llàstima la gent durant tot el sant dia perquè la seva mare ha esdevingut aquella paraula? Quan plora se sent lletja, com un tomàquet esberlat, i pensa que se n'ha d'anar d'aquí, d'aquesta habitació petita i horrible amb el terra de parquet, el bichon maltès bordant i els ulls de la seva tia i el seu oncle clavant-se en ella com si fossin unghes.

Passa precipitadament pel costat del llòbrec aquari de l'Oom Ockie, recorre el passadís amb les parets arrebossades amb un efecte de gotejat tan popular a la regió en aquests temps i entra al lavabo. No cal entretenir-se a explicar com

s'eixuga les llàgrimes, excepte per esmentar que, fins i tot mentre segueix somicant, l'Amor obre la porta de l'armariet de les medecines per mirar què hi ha a dins, cosa que fa cada cop que visita una casa nova. De vegades s'hi troben coses interessants, però en aquest cas els prestatges estan plens d'objectes depriments, com ara crema adhesiva per a dentadures artificials i Anusol per a les hemorroides. Aleshores se sent culpable d'haver mirat i, per absoldre's ella mateixa, ha de comptar els objectes que hi ha a cada prestatget i tornar-los a posar segons un ordre més agradable. Llavors pensa que la seva tia se n'adonarà i els torna a desordenar.

Mentre torna pel passadís, l'Amor s'atura davant de la porta oberta de l'habitació del seu cosí Wessel, el fill més jove i més gros de la prole de la Tannie Marina, i l'únic que encara viu a casa. Ja té vint-i-quatre anys, però des que va acabar el servei militar no ha fet res més tret de passar-se el dia escarxofat a casa seva tenint cura de la seva col·lecció de segells. Pel que sembla, té algun problema per sortir al món exterior. Està deprimit, segons el seu pare, i la seva mare diu que en Wessel està buscant el seu propi camí. Però segons l'opinió explícita del Pa, l'únic que passa és que el seu nebot és un gandul i un consentit i que l'haurien d'obligar a treballar en alguna cosa.

A l'Amor no li agrada el seu cosí, i menys en aquest moment, amb les seves mans grosses i amorfes, els cabells tallats amb forma de casc i la manera desconfiada que té de pronunciar la lletra essa. No et mira mai directament, però ara ni tan sols es fixa en ella, ja que té l'àlbum de segells obert sobre la falda mentre examina amb lupa uns dels exemplars favorits de la seva col·lecció, el conjunt de tres segells commemoratius del doctor Verwoerd, que es van emetre pocs mesos després de l'assassinat d'aquell gran home.

Què hi fas, aquí?

La teva mare m'ha anat a recollir a l'escola. Després hem vingut a buscar el teu pare i a agafar una mica de menjar.

Oh, i ara te n'aniràs a casa teva?

Sí.

Sento això de la teva mare, diu, i finalment alça la mirada cap a ella. L'Amor no pot evitar tornar a posar-se a plorar, i s'ha d'eixugar els ulls amb la màniga. Però en Wessel torna a estar concentrat en els segells.

Estàs molt trista? pregunta d'esma, sense dirigir-li la mirada.

L'Amor fa que no amb el cap. En aquest instant és veritat, no sent res, només un buit.

Te l'estimaves?

És clar, diu ella. Però fins i tot a l'hora de respondre aquesta pregunta no nota res dins seu. Es pregunta si està dient la veritat.

Al cap de mitja hora va asseguda al seient del darrere del vell Valiant de l'Ockie. El seu oncle, que s'ha posat el vestit de diumenge, uns pantalons marrons, una camisa groga i sabates lluent, està assegut amb les seves orelles de pàmpol davant l'Amor, al seient del conductor, mentre que el fum del seu cigarret forma gargots al parabrisa. Al seu costat hi ha la seva dona, que s'ha retocat, s'ha perfumat amb una mica de Je T'aime i ha agafat de la cuina una bossa plena d'ingredients de pastisseria. En aquest moment estan passant pel costat del cementiri que hi ha al cantó oest de la ciutat, on hi ha un grup petit de gent aplegada al voltant d'un forat que hi ha a terra. Molt a prop hi ha el cementiri jueu, on ben aviat... però no, no hi pensis i no miris les tombes, tot i que no pots evitar veure el rètol que assenyala l'Acre dels Herois, però qui són els herois no l'hi ha explicat mai ningú, la Ma ara és un heroi?

No hi pensis tampoc, i aleshores t'endinses en aquell tros tan horrible que hi ha a l'altra banda, ple de ciment, serveis d'autorentat de cotxes i blocs de pisos d'aspecte brut. Si continues per la mateixa carretera, aviat deixes enrere la ciutat, però avui no es pot agafar aquesta ruta perquè passa per Atteridgeville i hi ha problemes a l'àrea segregada. Hi ha problemes a totes aquestes àrees, es diu amb veu baixa per tot arreu, fins i tot amb l'Estat d'Emergència flotant sobre la terra com si fos un núvol negre, les notícies censurades i els ànims una mica excitats, una mica alarmats, no hi ha manera de silenciar les veus que xerrotegen sota la superfície com la crepitació dèbil de l'electricitat estàtica. Però de qui són, aquestes veus, per què ara no les sentim? Xxt, les sentiràs si hi pares esment, si senzillament les escoltes.

... Som l'últim post avançat d'aquest continent... si cau Sud-àfrica, a Moscou brindaran amb xampany... siguem clars, el govern de la majoria significa comunisme...

L'Ockie tanca la ràdio. No està d'humor per a discursos polítics, és molt més agradable contemplar el paisatge. S'imagina que és un dels seus avantpassats *voortrekker*, balandrejant lentament dins d'una tartana tirada per bous. Sí, hi ha gent que té somnis previsibles. Ockie, el valent pioner que transita flotant sobre la plana. A fora, passem pels camps grocs i amarronats, secs excepte el punt on els travessa un riu, sota el cel enorme de la praderia del Highveld. La granja, que és tal com l'anomenen, tot i que no és cap granja en un sentit real, amb un cavall, unes quantes vaques i alguns bous i gallines, es troba entre els turons baixos i les valls, a mig camí del pantà de Hartbeespoort.

A una banda, per sobre d'un reixat, veu un grup d'homes amb un detector de metalls que observen com uns nois nadius caven forats a terra. Tota la vall abans pertanyia a en Paul

Kruger, i, segons uns rumors persistents, en algun indret sota aquestes pedres hi ha enterrats dos milions de lliures en or de la guerra dels bòers. Així que cavem aquí, cavem allà, cercant la riquesa del passat. És un acte de cobdícia, però fins i tot això li proporciona una resplendor nostàlgica. La meua gent és una trepa valenta, resistent, van sobreviure als britànics i ara sobreviuran als cafres. Els afrikàners som una nació diferent, realment s'ho creu. No entenc per què en Manie es va casar amb la Rachel. L'oli i l'aigua no es barregen. Es nota en els seus fills, tots són uns inútils.

Segons aquest punt de vista, almenys ell i la seva dona viuen en harmonia. A la Marina no li va caure mai bé la seva cunyada. Tot el muntatge era un error. Per quins set sous el seu germà no es va casar amb algú de la seva tribu? He comès un error, va dir, i els errors es paguen. En Manie va ser sempre un estúpid i un tossut. Mira que posar-se en contra del que volia la seva pròpia família per algú com ella, petulant i orgullosa, i que al final ha acabat passant d'ell. A causa del sexe, perquè en Manie era incapaç de deixar estar les mans quietes. Una activitat que a la Marina no li ha agradat mai, excepte aquella vegada a Sun City amb el mecànic, però *aieee*, calla, millor que no surti el tema. Sempre el fracassat del meu germà, que des que es va començar a afaitar es va tornar com una cabra boja, passant-s'ho la mar de bé i causant problemes, fins que va fer aquell error i aleshores tot va canviar. L'error és en algun indret del país fent el servei militar. Aquest matí li han enviat un missatge, però no arribarà a casa fins demà.

L'Anton no arriba fins demà, li diu a l'Amor, i després es dedica a retocar-se el pintallavis al mirallet del cotxe.

Arriben al desviament cap a la granja des de la direcció contrària a l'habitual, així que l'Amor ha de sortir per obrir el barri i tornar-lo a tancar darrere el cotxe. Després passen per

una pista de grava plena de bonys i amb roques punxegudes que sobresurten en alguns punts, i que rasquen els baixos del cotxe fent un soroll metàl·lic. L'Amor sent el soroll amplificat, com si li travessés el cos. El mal de cap li ha empijorjat. Mentre circulaven per la carretera, encara podia fer veure que no existia, deixant-se endur pels pensaments. Però ara tots els sentits li diuen que estan a punt d'arribar. No vol anar a casa, perquè en el moment que ho faci es farà evident la veritat: que alguna cosa ha passat, que la seva vida ha canviat i que no tornarà a ser mai més com abans. No vol que la pista de grava faci el que està fent, passar per sota les torres d'alta tensió i dirigir-se cap al kopje, no vol que faci la pujada, no vol veure la casa que hi ha al clot passat el kopje. Però ja hi som, i ja veu la casa.

No li ha agradat mai gaire. Per començar, quan el seu avi la va comprar era un lloc petit i estret: a qui se li acudiria fer servir aquest estil de construcció aquí enmig del matollar? Però després, quan l'Oupa es va ofegar al pantà i el Pa va heretar la casa, va començar a afegir-hi habitacions i dependències que no tenien cap estil concret, tot i que ell l'anomenava “vernacular”. Els seus plans no tenien cap lògica, però segons la Ma era perquè volia tancar l'art-déco original, que segons ell semblava efeminat. Això és una merda, deia el Pa, jo tinc un enfocament més pràctic. Se suposava que havia de ser una granja, no una fantasia. Però mira com ha acabat: un poti-poti enorme, amb vint-i-quatre portes que donen a l'exterior i que s'han de tancar amb pany i clau cada nit i amb una sèrie d'estils superposats l'un damunt de l'altre. Una casa plantada enmig del *veld*, com un borratxo que duu peces de roba que no lliguen.

Tot i així, pensa la Tannie Marina, és nostra. No miris la casa, fixa't en la terra. El terreny és una inutilitat, està ple de

pedres i no s'hi pot fer res, però pertany a la nostra família, a ningú més, i això ens dona cert poder.

I com a mínim, li diu en veu alta a l'Ockie, la dona ja ha desaparegut del mapa.

I aleshores, oh Déu meu, es recorda de la nena al seient del darrere. Has d'anar amb compte amb el que dius, Marina, sobretot durant els pròxims dos dies, fins que no s'hagi acabat el funeral. Millor parlar en anglès, això t'ajudarà a controlar-te.

No m'interpretis malament, li diu a l'Amor. Jo respectava molt la teva mare.

(No, no és veritat.) Però l'Amor no ho diu. Ha adoptat una postura molt rígida al seient del darrere del cotxe, que avança a punt mort fins a aturar-se. L'Ockie ha d'aparcar al camí d'entrada una mica més avall de la casa, perquè hi ha massa cotxes aparcats a dalt, la majoria són cotxes que no li sonen, què hi fan, aquí? Ja hi ha un grup nombrós de gent i de moviment que es dirigeix a l'interior de la casa, atret cap al forat en forma de Ma que tenen al cor. Quan l'Amor surt del cotxe i tanca la porta amb un cop sec, veu un cotxe en concret, un de llarg i fosc, i la pesantor del món es fa més feixuga encara. Qui és el conductor d'aquest cotxe, què hi fa aparcat davant de casa meva?

Els he dit a aquella gent jueva que encara no se l'enduguin, proclama la Tannie Marina, perquè puguis acomiadar-te de la teva mare.

Al començament l'Amor no l'entén. Crac crac crac, fa la grava. A través de les finestres del davant pot veure una munió de gent a la sala, com una boira espessa, i al mig hi ha el seu pare, assegut en una cadira amb el cos tirat cap endavant. Està plorant, pensa l'Amor, però després hi cau: No, està resant. Plorant o resant, últimament és difícil veure la diferència en el cas del Pa.

Aleshores ho entén i pensa, no puc entrar. El conductor d'aquell cotxe fosc s'està esperant a dintre perquè jo pugui dir adeu a la meva mare i no puc travessar el llinar, perquè si el travesso serà veritat i la meva vida no tornarà mai més a ser igual. Així que l'Amor s'entreté a fora mentre la Marina entra taconejant amb aires d'importància, amb les seves bosses plenes de menjar i l'Ockie al darrere arrossegant els peus. Aleshores l'Amor deixa caure la maleta als graons de l'entrada i es posa a córrer al voltant de la casa, passant pel costat del parallamps i les bombones de gas dins de la seva cavitat de ciment a la paret i travessant el pati del darrere, on en Tojo, el pastor alemany, dorm ajagut sota el sol, les pilotes morades ben visibles entre les potes. Passa pel tros de gespa, la font dels ocells i la ceiba, els edificis dels estables i les cabanes dels treballadors que hi ha al darrere, corrent en direcció al kopje.

On s'ha ficat? Era just darrere nostre.

La Marina no s'acaba de creure el que acaba de fer aquest coi de nena ximpleta.

Ja, confirma l'Ockie, i llavors, amb l'ansia de col·laborar, ho repeteix. *Ja!*

Ag, ja tornarà. La Marina no està d'humor per ser indulgent. Li dirà a aquesta gent que s'endugui ja la pobra dona. La nena ja ha perdut la seva oportunitat.

El conductor del cotxe llarg, en Mervyn Glass, s'ha passat les dues darreres hores assegut a la cuina, amb el *yarmulke* posat i esperant instruccions d'aquella dona tan manaire, la germana del vidu, que ara li diu que vagi fent via. Quina família més difícil, en Mervyn no acaba d'entendre el que passa, però tampoc sembla que l'afecti gaire. Esperar en un silenci respectuós és una part essencial de la seva feina, i ha desenvolupat la capacitat de simular una calma profunda,

tot i que no l'experimenti. En el fons, en Mervyn Glass és un home neguitós.

Ara es posa dempeus. Juntament amb el seu ajudant, comencen a retirar les despulles mortals de la finada del dormitori de dalt. Això comporta una llitera i una bossa per a cadàvers, a més d'una demostració final de dolor profund per part del vidu, que s'arrapa a la seva esposa morta i li suplica que no se'n vagi, com si se n'anés per voluntat pròpia i pogués persuadir-la perquè canviï d'opinió. Això no és tan infreqüent com sembla, et diria en Mervyn si l'hi preguntessis. Ja ho ha vist tot moltes vegades, inclosa la curiosa força d'atracció que pot arribar a exercir un cadàver, que fa que la gent s'hi vulgui acostar. Demà tot això ja haurà canviat, el cos ja farà hores que no hi és i la seva absència permanent serà substituïda per plans, arranjaments, reminiscències i també pel temps. Sí, demà mateix. La desaparició comença immediatament i, en un cert sentit, no s'acaba mai.

Però mentrestant hi ha el cos, aquest fet carnós i horrible, la cosa que fa que tothom recordi, fins i tot les persones a qui la morta els era indiferent (i sempre n'hi ha unes quantes d'aquestes), que algun dia també jauran igual que ella, totalment buides, reduïdes a una forma incapaç fins i tot de veure's a si mateixa. I la ment recula davant la seva pròpia absència, incapaç de pensar en el no-pensar, el buit més gèlid que hi ha.

Per sort, la dona no pesa gaire, la malaltia se l'ha menjat per dintre, i resulta fàcil fer-la baixar per les escales, girar per aquell angle tan difícil que hi ha al final i recórrer el passadís fins a la cuina. A fora, a la part del darrere de la casa, la germana sergenta els dona ordres, que baixin pel lateral de la casa, que no passin per davant de les visites. Si algú s'adona d'aquesta partida final, tan sols és quan arrenca el

cotxe llarg que hi ha aparcat a fora. El soroll del motor és una vibració que s'esvaeix en l'aire.

Llavors la Rachel ja se n'ha anat, se n'ha anat de debò. Va arribar aquí fa vint anys com una núvia embarassada i des de llavors que no n'havia sortit, però ja no tornarà a travessar la porta d'entrada principal.

Dins del cotxe de morts, vull dir la casa, s'hi ha abatut una mena de por silenciosa, tot i que ningú en sap del cert el perquè i ningú l'esmenta. De fet, la major part del temps les paraules serveixen per defugir la por, Vols que et porti una altra tassa de te? Vols tastar un dels bescuits que he fet?

És la Marina qui parla, evidentment, experta a abocar frases olioses damunt les profunditats turbulentes abans que aquestes no sobreixin. Mentrestant no para de donar voltes al collaret.

No, jo no tinc gana.

I aquest és en Manie, el germà molt més jove que ella, que se la mira amb ulls de mussol, com aquell mussolet que en el passat ella havia recollit i cuidat.

Vinga, beu com a mínim una mica de te. Estàs deshidratat de tant plorar.

Oh, per favor, per favor, per favor, diu en Manie amb una vehemència que sembla ràbia, tot i que és possible que no estigui parlant amb ella.

Què li va passar al mussol? Alguna cosa dolenta, li sembla recordar a la Marina, encara que no hi acaba de caure.

No tornaré a beure te mai més, diu ell.

Ag no, replica ella irritada, no diguis bajanades.

La Marina no entén per què en Manie s'està prenent la mort de la seva dona tan a la valenta, una dona que ja fa mig any que es va començar a morir, ha tingut tot el temps del món per preparar-se per avui. Però en Manie s'està desfent

com la vora del seu jersei, la Marina ha vist que en Manie no para d'estirar-ne el fil.

Para de fer això, li diu. Treu-te el jersei i dona-me'l perquè l'arregli.

En Manie obeeix d'esma. La Marina se l'emporta i va a buscar fil i agulla. Si és que la Rachel en té. En tenia. Aquesta correcció mental la satisfà, com una articulació encarcerada que es col·loca al seu lloc amb un clic. D'ara endavant el temps verbal de la Rachel serà sempre el passat.

En Manie tremola sense el jersei, tot i que el dia primaveral és càlid. Deixarà de tenir fred algun dia? Mentre la Rachel era viva no la va necessitar mai amb tanta ferotgia com ara, i la seva absència és com una fredor acerada instal·lada dins seu, al fons de tot. La Rachel sabia com arribar a aquesta part més interior, com punxar-me amb les seves petites navalles. No hi havia diferència entre l'odi i l'amor, així d'units estàvem. Dos arbres retorçats, amb les arrels entrelaçades com el destí. Qui no en voldria fugir? Però només Déu em pot jutjar a mi, només Ell ho sap! Perdona'm, Déu, vull dir Rachel, la meua carn és més dèbil que la de la majoria.

Torna a plorar. La Marina el veu des de l'altra punta de l'habitació. Finalment, ha descobert una capsa amb estris de cosir en un calaix i s'ha instal·lat en un racó, des d'on pot observar el trànsit de la casa alhora que als ulls dels altres està fent alguna cosa útil. Cosir i fer pastissos, té unes mans pràctiques. Tot i així, es distreu en veure el seu marit que passa amb una altra copa a la mà i es clava l'agulla al dit.

I just en aquest moment, sense venir a tomb, es recorda del que li va passar al mussol. Ag, quina llàstima, aquelles plomes blanques amarades de sang.

Ei, que t'estic controlant, li diu a l'Ockie.

Però l'Ockie ha passat de llarg, amb el bigoti que té gust de brandi, mentre pensa: calla, i tu qui ets? Durant un instant ha oblidat per què és aquí i li pregunta a un home que hi ha a la sala: què, us ho esteu passant bé?

Què? diu l'home.

Però l'Ockie ja ha recuperat l'oremus i es balanceja endavant i endarrere. Vull dir, tenint en compte les circumstàncies.

L'home amb qui parla és un aprenent de ministre de l'Església Reformada Neerlandesa. Alt i nerviós, amb una nou del coll pronunciada, aquest aprenent, al llarg d'aquest últim any i sense que ningú se n'adonés, ha perdut del tot la fe. Sent com si anés ensopegant per un erm ple d'esbarzers, i és per això que somriu molt. En el moment que l'Ockie se li adreça, l'aprenent somreia per si mateix mentre es feia aquesta mateixa pregunta, el fet que ja no creu en res, i quan l'Ockie li ha parlat ha fet un moviment sobtat, amb aire culpable.

L'Amor veu els dos homes, el seu oncle i el *dominee* dubtós, a través de les portes de vidre corredisses de la sala. Des del cim del kopje es veu tot el frontal de la casa amb totes les seves finestres, i és per això que li agrada estar-se asseguda aquí, encara que en teoria no hi pot venir sola. No hi havia hagut mai tanta animació a la planta baixa de la casa, amb tantes figuretes de gent movent-se d'un lloc a l'altre com si fossin ninotets en una casa de joguina. Però l'Amor no es fixa en això, sinó que contempla una sola finestra del pis de dalt, la tercera a partir de l'esquerra, mentre pensa. És aquí. Si baixo del turó i pujo les escales la trobaré a la seva habitació, esperant-me. Com sempre.

I aleshores veu algú que es mou per l'habitació. És una silueta de dona bellugant-se. Si entretanca els ulls, l'Amor es pot imaginar que es tracta realment de la seva mare, que torna

a tenir el cos fort i sa, traient els medicaments del costat del llit. Ara ja no calen. La Ma ja està millor, el temps ha anat enrere i el món ha tornat a la normalitat. Tan fàcil com això.

Però sap que en veritat això és una ficció, i que la persona de l'habitació no és la Ma. És la Salome, evidentment, que ha viscut a la granja des de sempre, o almenys això és el que sembla. El meu avi sempre parlava d'ella d'aquesta manera: Ah, la Salome, la vaig adquirir juntament amb la terra.

Fa una petita pausa per mirar mentre treu els llençols del llit. És una dona sòlida i robusta, i porta un vestit de segona mà que li va donar la Ma ja fa anys. Duu el cabell recollit en un mocador. Va descalça i les soles dels peus estan brutes i esquerdades. Les mans també estan senyalades amb el desgast i les cicatrius de múltiples col·lisions. Se suposa que té la mateixa edat que la Ma, uns quaranta, tot i que sembla més gran. És difícil d'atribuir-li un nombre exacte. El seu rostre no és expressiu, porta la vida a sobre com una màscara cerimonial.

Però algunes coses sí que les saps, perquè les has vist tu mateixa. De la mateixa manera impertorbable amb què la Salome escombra i neteja la casa i renta la roba de la gent que hi viu, també va cuidar la Ma al llarg d'aquesta última malaltia, vestint-la i despullant-la, ajudant-la a banyar-se amb una galleda d'aigua calenta i un drap, acompanyant-la al lavabo, i sí, fins i tot netejant-li el cul després de fer servir la palangana i rentant-li la sang, la caca, el pus i el pipí, totes les tasques que els mateixos familiars de la Ma no volien fer, perquè era massa brut o massa íntim. Que ho faci la Salome, que per això la paguem, no? La Salome estava amb la Ma quan es va morir, al costat del llit, tot i que sembla que ningú la veu, com si fos invisible. I allò que la Salome pugui sentir també és invisible. Li han dit: neteja això, renta els llençols, i ella obeeix, neteja això i renta els llençols.